
Теоретичні основи розробки стратегії сталого розвитку сільського господарства

Валерій Гаркавий

Факультет менеджменту і маркетингу Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Дніпро, Україна

ORCID 0000-0003-4325-3422

Для цитування цієї статті:

Гаркавий Валерій. Теоретичні основи розробки стратегії сталого розвитку сільського господарства. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 2, No. x, 2023, pp. xx-xx. doi: 10.46299/j.isjmef.2023xxxx.xx.

Надійшла до редакції: 05 червня 2023 р.; **Схвалено:** xx xxxx 2023 р.;

Опубліковано: xx xxxx 2023 р.

Анотація: У статті дається відповідь на актуальне та обговорюване наукове та практично-прикладне питання на сучасному етапі розвитку сільського господарства «що таке стійкість сільського господарства»? Зроблено огляд формування сучасної концепції сталого розвитку. Указано на основні виміри суті сталого розвитку, - екологічному, соціальному та економічному, Зазначено, що при цьому ключова роль відводиться екологічному аспекту. Також в статті зазначено, що останнім часом все більше уваги приділяється інституційній (управлінській) складовій. Проаналізовано глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року. З них виокремлено цілі сталого розвитку, пов'язані з сільським господарством. Визначено, що стійкість сільського господарства можна розглядати як: конкурентоспроможне екологічне виробництво, інституційна основа якого гарантує продовольчу безпеку та добре буття нинішніх і майбутніх поколінь. Чотири основні напрями сталого розвитку – економічний, екологічний, соціальний та управлінський (інституційний) з урахуванням фактора «час». Розглянуто суперечність між конкурентоспроможним сільським господарством і екологічним сільським господарством, оскільки останнє має менший економічний ефект порівняно зі звичайним виробництвом. зазначено, що завдання сталого розвитку полягає в тому, щоб шляхом спільного використання інноваційних технологічних рішень, з одного боку, та державної політики, з іншого, гарантувати економічну життєздатність екологічно чистого сільського господарства, яке захищає природні ресурси та довкілля. дано визначення екологічному виробництву яке представляє собою не повне відновлення та повернення екосистем до стану багаторічної давнини, а їх відновлення та підтримку відповідно до поставлених цілей, які визначаються пошуком балансу між збереженням природних ресурсів для майбутніх поколінь і необхідністю задоволення харчових потреб зростаючого населення планети.

Ключові слова: стратегія, сталий розвиток, аграрна стійкість, управління, економіка, екологічні аспекти, соціальна оцінка.

1. Вступ

Концепція сталого розвитку суспільства не нова, вона має більш ніж 30-річну історію. У літературі найчастіше цитується визначення сталого розвитку Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку (Brundland Commission 1987), яке стверджує, що

«Сталий розвиток - це розвиток, який відповідає потребам нинішнього покоління, не піддаючи ризику здатність майбутніх поколінь для задоволення їхніх потреб». У звіті Комісії під назвою «Наше спільне майбутнє» підкреслюється, що охорона навколишнього середовища є невід'ємною частиною загального процесу суспільного розвитку.

Пізніше концепція сталого розвитку була формалізована в «Програмі 21» Конференції ООН у Ріо-де-Жанейро (1992), після чого неодноразово доповнювалась і конкретизувалася – Кіотський (1997), Йоганнесбург (2002), Копенгаген (2009), Ріо-де-Жанейро – «Ріо+20» (2012), Париж (2015).

Загалом суть сталого розвитку зводиться до трьох основних вимірів – екологічного, соціального та економічного, при цьому ключова роль відводиться екологічному аспекту. Останнім часом все більше уваги приділяється інституційній (управлінській) складовій.

Досвід досліджень і політики узагальнено в Порядку денному Генеральної Асамблеї ООН, де встановлено Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (Рада ФАО, 2015 р.).

2. Об'єкт і предмет досліджень

Об'єктом досліджень виступає сталий розвиток сільського господарства. Предметом досліджень є визначення сутності сталого розвитку сільського господарства.

3. Мета досліджень

Мета досліджень полягає у визначенні теоретичних основ розробки стратегії сталого розвитку сільського господарства.

4. Аналіз публікацій по темі досліджень

Дана тематика, на мій погляд, представлена в наукових публікаціях достатньою мірою. Так, наприклад, компанія Yaga зазначає, що в своїй діяльності вона спирається на наступні засади сталого розвитку сільському господарстві: прибуткове виробництво; захист навколишнього середовища та процвітаючі спільноти [1]. Панков О.І., в своїй публікації «Сталий розвиток у сільському господарстві», робить висновок, що «Стала сільськогосподарська діяльність представляє собою філософію, що ґрунтується на цілях людини та розумінні довготермінового впливу від сільськогосподарської діяльності на довкілля. Запровадження сталої сільськогосподарської діяльності повинно відбуватись на основі отриманого досвіду про ведення сільського господарства, знань про ресурс, наукових розробок, підходів збереження ресурсу та впровадження екологічно дружніх систем управління у сільських господарствах» [2]. В публікації на сайті Міжрегіонального центру досліджень та експертиз, присвяченій сільському господарству, у тому числі, зазначається що в майбутньому, значення стійкого розвитку сільського господарства має ставати іще вищим, оскільки: «більше людей потребуватиме більше їжі в майбутньому; сільське господарство є основним джерелом доходу, який може допомогти подолати бідність; сільське господарство відіграє подвійну роль в адаптації та пом'якшенні наслідків зміни клімату; сільське господарство використовує природні ресурси, які стають дефіцитними» [3]. Ольга Міщенко, в своїй публікації «Сталий розвиток сільського господарства: теоретичні аспекти» розглядає «основні напрями сучасної наукової думки щодо сутності поняття сталий розвиток сільського господарства та його складових елементів» і визначає «фактори впливу та умови сталого розвитку сільського господарства» [4]. Автори підручника Стратегія сталого розвитку зазначають, що «Стратегія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку суспільства за екстенсивною моделлю» [5]. Пінчук А.О., свою дисертацію «Стратегія забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України» присвятив

«обґрунтуванню теоретико-методологічних засад і розробці практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегії забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації національної економік» [6]. Богданов Д.С., в своїй публікації «Завдання сталого розвитку сільських територій», указує на те, що «Сталий розвиток сільських територій - це процес якісних змін, спрямованих на стабільне соціально-економічне зростання сільських територій, підвищення ефективності сільської економіки, рівня зайнятості та якості життя сільського населення на основі реалізації комплексу економічних, соціальних і екологічних заходів державного та місцевого рівня» [7]. Автори монографії «Розвиток сільських територій» звертають увагу на те, що «Актуалізація розвитку сільських територій, в умовах екологічних та продовольчих викликів, обумовлюється необхідністю окреслення специфічних засад їх функціонування в системі національної економіки на основі врахування принципів сталого розвитку й ефективного господарювання» [8].

В навчальному посібнику Стратегії сталого розвитку звертається увага на те, що «Педагогічною та науковою громадськістю України термін сталий розвиток сприймається неоднозначно і викликає дискусії як щодо форми, так і по суті поняття. Перше викликане невдалим, формальним перекладом двох слів в оригінальному документі ООН, одне з яких означає процес – розвиток, а друге вказує на характер цього процесу. У словосполученні сталий розвиток слово сталий може означати відсутність змін, тобто – відсутність розвитку. Така невизначеність відсутня в офіційних документах ООН – устойчивое развитие (рос.) чи sustainable development (англ.). Вказана неточність змушує фахівців використовувати інші варіанти перекладу, зокрема збалансований розвиток, гармонійний розвиток, надійний розвиток» [9]. Лопатинський Ю.М., у своїй статті «Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуально-теоретичний дискурс», звертає увагу на те, що «Концепція сталого розвитку має виняткове значення для ефективного функціонування аграрного сектору національної економіки, чому сприяють кілька важливих факторів: 1) сільськогосподарські виробники є одними з основних споживачів природних ресурсів; 2) сільське господарство відіграє важливу роль у взаємодії між розвитком суспільства та довкіллям; 3) аграрний сектор багатofункціональний: виробляє харчові продукти (задовольняються пріоритетні потреби суспільства), а також непродовольчі товари (субститууючи невідновлювані природні ресурси); 4) галузь здійснює значний внесок у життєздатність сільських територій» [10].

5. Методи досліджень

Методи досліджень: бібліографічний, аналізу та синтезу.

6. Результати досліджень

Як уже зазначалось, досвід досліджень і політики узагальнено в Порядку денному Генеральної Асамблеї ООН, де встановлено Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року (рис. 1 і 2) (Рада ФАО, 2015 р.). Для унаочнення, цілі сталого розвитку, пов'язані з сільським господарством, показано на окремому рисунку (рис. 2).

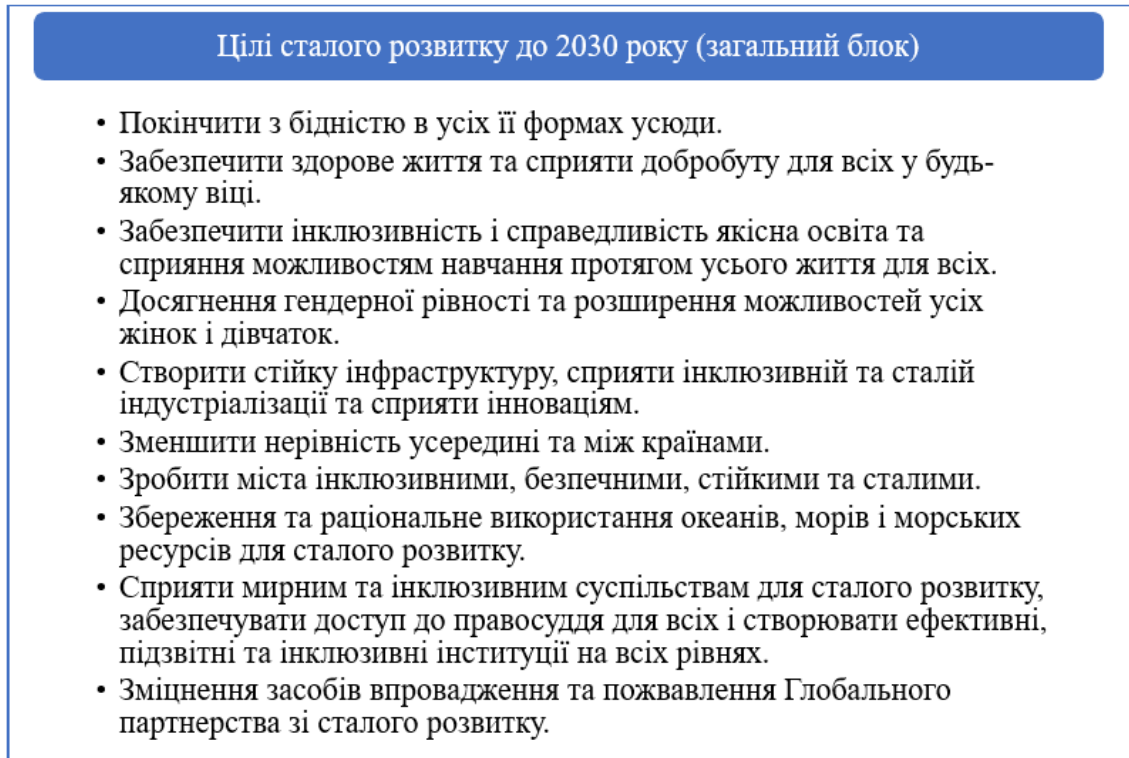

Рис. 1. Цілі сталого розвитку до 2030 року (загальний блок).

Джерело: Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року (2015). Генеральна Асамблея ООН

Досягненню даного блоку цілей сталого розвитку, на мій погляд, значною мірою сприяють цілі, пов'язані з сільським господарством оскільки, окрім сприяння сталому сільському господарству, особливий акцент робиться на впливі на зміну клімату, стійке використання наземних екосистем, боротьбу з опустелюванням, зупинку та протидію деградації ґрунту та зупинці втрати біорізноманіття, які значною мірою залежать від застосовуваних сільськогосподарських методів.

Визначення сталого розвитку сільського господарства також включають згадані виміри. За Ікердом, цит. У Duesterhaus (1990) системи ведення сільського господарства повинні бути «здатними підтримувати свою продуктивність і корисність для суспільства необмежений час. Ці системи ... повинні бути ресурсозберігаючими, соціально сприятливими, конкурентними на ринку та екологічно безпечними».

У короткому визначенні ОЕСР зазначено, що «стале сільське господарство – це сільськогосподарське виробництво, яке є економічно життєздатним і не погіршує навколишнє середовище в довгостроковій перспективі» [11].

Рада ФАО (1989) визначає сталий розвиток сільського господарства як «управління та збереження природних ресурсів і орієнтацію технологічних та інституційних змін таким чином, щоб забезпечити досягнення та постійне задоволення людських потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Такий сталий розвиток (у сільському, лісовому та рибальському секторах) зберігає земельні, водні, рослинні та тваринні генетичні ресурси, не шкодить навколишньому середовищу, є технічно придатним, економічно життєздатним і соціально прийнятним». У цьому визначенні, окрім трьох згаданих сфер, містяться управлінські та пов'язані з ним інституційні зміни, які розглядаються як важливий елемент сталості систем, у т.ч. аграрної.

Цілі сталого розвитку до 2030 року (цілі пов'язані з сільським господарством)

- Покінчити з голодом, досягти продовольчої безпеки та покращити харчування та сприяти сталому сільському господарству.
- Забезпечення доступності та сталого управління водою та санітарією для всіх.
- Забезпечити доступну, надійну, стійку та сучасну енергію для всіх.
- Сприяти стійкому, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх.
- Забезпечити стійкі моделі споживання та виробництва.
- Вжиття термінових заходів для боротьби зі зміною клімату та її наслідками.
- Захист, відновлення та сприяння сталому використанню наземних екосистем, стале управління лісами, боротьба з опустелюванням, припинення та боротьба з деградацією ґрунтів, зупинка втрати біорізноманіття.

Рис. 2. Цілі сталого розвитку до 2030 року (цілі пов'язані з сільським господарством).
Джерело: (див. рис. 1.).

Іманентною характеристикою стійкості є те, що це процес прогнозування та адаптації аграрних систем до економічних, екологічних, соціальних та інституційних змін протягом тривалого періоду часу. У цьому сенсі Brklacich et al. (1991) і Хансен (1996) [12] визначає сталий розвиток як «потенціал для збереження функцій аграрних систем у часі».

Враховуючи численні визначення сталого розвитку, більшість з яких базується на трьох (чотирьох) компонентах – економічній, екологічній, соціальній та управлінській, стійкість сільського господарства можна визначити як: конкурентоспроможне екологічне виробництво, інституційна основа якого гарантує продовольчу безпеку та добре буття нинішніх і майбутніх поколінь. Це визначення містить чотири основні напрями сталого розвитку – економічний, екологічний, соціальний та управлінський (інституційний) з урахуванням фактора «час».

На перший погляд, конкурентоспроможне сільське господарство суперечить екологічному сільському господарству, оскільки останнє має менший економічний ефект порівняно зі звичайним виробництвом. Проте завдання сталого розвитку полягає в тому, щоб шляхом спільного використання інноваційних технологічних рішень, з одного боку, та державної політики, з іншого, гарантувати економічну життєздатність екологічно чистого сільського господарства, яке захищає природні ресурси та довкілля.

Екологічне виробництво означає не повне відновлення та повернення екосистем до стану багаторічної давнини, а їх відновлення та підтримку відповідно до поставлених цілей. Останні визначаються пошуком балансу між збереженням природних ресурсів для майбутніх поколінь і необхідністю задоволення харчових потреб зростаючого населення планети [13].

Екологічна стійкість в основному пов'язана з ощадливим використанням природних ресурсів і охороною навколишнього середовища, що апіорі передбачає головну роль сільського господарства для загальної екологічної стійкості. Сільське господарство є галуззю, яка найбільшою мірою використовує природні ресурси та негативно впливає на них, але також галуззю, яка може значно сприяти їх збереженню. Баланс між двома видами діяльності або двома способами впливу визначає ступінь екологічної стійкості.

У науковій літературі як критерій збалансованості використання природних ресурсів або функціонування екосистем рекомендовано показник «екологічна цілісність» (Faber et al., 2012; Karr, 1996). Він вимірює, наскільки екосистеми адаптувалися або деградували в результаті стресу, спричиненого діяльністю людини або зміною клімату. Стресовими факторами в сільському господарстві є забруднення нітратами, зміна та зникнення видів рослин і тварин, перетворення природних екосистем на агросистеми, керовані людиною, тощо. Оскільки за визначенням с.-г. виробництво з використанням природних ресурсів (землі, води) порушує природну стійкість екосистем, індикатор екологічної цілісності є важливою мірою ступеня їх

довговічності з урахуванням їх відновлення в результаті здійснення охоронних заходів (практик) [14].

У зв'язку зі значним ступенем негативного впливу сільського господарства на навколишнє середовище, на сучасному етапі досягнення екологічної аграрної стійкості передбачає перехід до екстенсивного сільськогосподарського виробництва, яке характеризується низькою врожайністю та продуктивністю, використанням обмеженої кількості добрив та пестициди, мінімальне зрошення, низький ступінь використання зовнішніх невідновлюваних джерел енергії тощо.

В основі сталого розвитку лежить завдання поміркованого та розумного використання природних ресурсів, оскільки згідно з теорією пропускнуї спроможності природні екосистеми можуть нести обмежену кількість господарської діяльності для прогонування певної кількості людей і тварин (Харитонов, 2016; Сейр, 2008; Шелбі та ін., 1984).

Зусилля щодо досягнення екологічної стійкості спрямовані на:

- 1) обмеження використання сільськогосподарських ресурсів (добрива, пестициди, невідновлювана енергія, щільність тварин);
- 2) підтримання родючості ґрунтів, боротьба з ерозією та ущільненням, збереження біорізноманіття ґрунтів;
- 3) зменшення забруднення повітря шкідливими викидами та зменшення впливу сільського господарства на зміну клімату;
- 4) помірне та розумне використання води та боротьба з нестачею води, зменшення забруднення води нітратами та фосфором;
- 5) збереження та сприяння розвитку біорізноманіття шляхом захисту сільськогосподарських середовищ існування;
- 6) збереження ландшафту (ЄС, 2017).

Досягнення цих цілей значною мірою залежить від застосування адекватних виробничих практик, а також від знання, розуміння та розуміння необхідності їх застосування з боку сільгоспвиробників.

Результатами «екстенсифікації» сільськогосподарського виробництва є: зниження продуктивності, недостатня економічна ефективність, слабка конкурентоспроможність і, відповідно, економічна аграрна нестабільність. Подолання цієї проблеми вирішує відповідна аграрна політика (інституційна стійкість), спрямована на цільове субсидування для забезпечення економічної життєздатності аграрного сектору за умови дотримання принципів екологічної стійкості.

Соціальний аспект пов'язаний з підвищенням добробуту населення, що включає різні критерії – дохід, харчування, здоров'я, доступ до освіти, гендерна рівність, доступ до ресурсів і послуг тощо. Цілі соціальної аграрної стійкості пов'язані з підвищення рівня освіти та зайнятості фермерів, подолання сезонності через диверсифікацію аграрної діяльності, сприяння безперервності та входженню молоді в сектор, забезпечення гендерної рівності серед аграрних підприємців. Проте аграрна стійкість не обмежується лише покращенням соціального статусу зайнятих у галузі, а спрямована на комплексне покращення умов життя в сільській місцевості. Це включає інтеграцію аграрної діяльності в загальний розвиток території чи громади, збільшення зайнятості в сільській місцевості, покращення якості людського капіталу шляхом набуття нових технологічних навичок, забезпечення якісною сировиною для промисловості та продуктами харчування для населення.

Економічний аспект добре відомий і найбільш повно розроблені показники економічної стійкості – продуктивність, продуктивність, рентабельність, прибутковість, фінансова незалежність. З точки зору сталого розвитку вони набувають іншого тону, оскільки їхній рівень може бути високим або прийнятним, але галузь у цілому є нестабільною через серйозну шкоду навколишньому середовищу або низькі доходи та високий рівень безробіття в сільській місцевості. Збільшення обсягів виробництва та підвищення ефективності може

супроводжуватися низькою якістю, що не відповідає вимозі безпеки харчових продуктів (вміст шкідливих речовин, ГМО тощо).

Інституційний аспект розкриває дії урядів щодо досягнення (або недосягнення) сталого розвитку галузі протягом тривалого, практично необмеженого періоду часу. Інституційні основи в аграрному секторі, з точки зору стійкості, спрямовані насамперед на координацію та вирішення соціальних завдань, які не є предметом діяльності індивідуального господарства [15].

Враховуючи глобальні соціальні проблеми, пов'язані з нерівністю доходів, відсутністю продовольчої безпеки, безробіттям, депопуляцією сільських районів тощо, мета полягає в тому, щоб галузь інтегрувалася, точніше, вона інтегрувала решту економічної діяльності на даній території (ландшафті), так, щоб досягти т. зв «інтегроване ландшафтне управління». Він передбачає об'єднання зацікавлених сторін на основі стратегій, що підтримують численні переваги – продовольча безпека, засоби до існування, добробут, відновлювана енергія, екосистемні послуги (вигоди, які люди отримують від природи), біорізноманіття тощо (Scherr, 2013).

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

На мій погляд, розвиток досліджень має включати дослідження соціально-економічних процесів, що сприятимуть, або перешкоджатимуть реалізації стратегії сталого розвитку сільського господарства.

8. Висновки

Іманентною характеристикою стійкості є те, що це процес прогнозування та адаптації аграрних систем до економічних, екологічних, соціальних та інституційних змін протягом тривалого періоду часу. На перший погляд, конкурентоспроможне сільське господарство суперечить екологічному сільському господарству, оскільки останнє має менший економічний ефект порівняно зі звичайним виробництвом. Завдання сталого розвитку полягає в тому, щоб шляхом спільного використання інноваційних технологічних рішень, з одного боку, та державної політики, з іншого, гарантувати економічну життєздатність екологічно чистого сільського господарства, яке захищає природні ресурси та довкілля. Екологічне виробництво означає не повне відновлення та повернення екосистем до стану багаторічної давнини, а їх відновлення та підтримку відповідно до поставлених цілей. Екологічна стійкість в основному пов'язана з ощадливим використанням природних ресурсів і охороною навколишнього середовища, що апріорі передбачає головну роль сільського господарства для загальної екологічної стійкості. У науковій літературі як критерій збалансованості використання природних ресурсів або функціонування екосистем рекомендовано показник «екологічна цілісність». Він вимірює, наскільки екосистеми адаптувалися або деградували в результаті стресу, спричиненого діяльністю людини або зміною клімату. У зв'язку зі значним ступенем негативного впливу сільського господарства на навколишнє середовище, на сучасному етапі досягнення екологічної аграрної стійкості передбачає перехід до екстенсивного сільськогосподарського виробництва, яке характеризується низькою врожайністю та продуктивністю, використанням обмеженої кількості добрив та пестициди, мінімальне зрошення, низький ступінь використання зовнішніх невідновлюваних джерел енергії тощо.

Список літератури:

1) Сталий розвиток сільського господарства. URL: <https://www.yara.ua/about-yara/sustainability/commitment-and-policy/sustainable-agriculture/>. (дата звернення 23.04.2023).

- 2) Панков, О. Сталий розвиток у сільському господарстві. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=750>. (дата звернення 23.04.2023).
- 3) Сільське господарство. URL: <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/> (дата звернення 23.04.2023).
- 4) Міщенко, О. Сталий розвиток сільського господарства: теоретичні аспекти. URL: https://www.researchgate.net/publication/322469854_Stalij_rozvitok_silskogo_gospodarstva_teoret_ichni_aspekti (дата звернення 5.05.2023).
- 5) Боголюбов, В. (2018). Стратегія сталого розвитку: Підручник К. 446 с.
- 6) Пінчук, А. Стратегія забезпечення сталого розвитку сільського господарства в умовах діджиталізації економіки України. URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/19695> (дата звернення 5.05.2023).
- 7) Богданов, Д. Завдання сталого розвитку сільських територій. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7_2017/11.pdf (дата звернення 7.05.2023).
- 8) Газуда, Л., Готько, Н., Лалакулич, М. (2015). Розвиток сільських територій: монографія. 204 с.
- 9) Добровольський, В., Безсонов, Є., Непсіна, В., Крисінська, Д., Сербулова, Н. (2021). Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. Миколаїв. 160 с.
- 10) Лопатинський, Ю. (2018) Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуально-теоретичний дискурс. *Економіка АПК*. № 6 С. 94.
- 11) OECDILIBRARY. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/> (дата звернення 12.05.2023).
- 12) Башев, Х. (2006) Управление на аграрната и селска устойчивост, Икономика и управление на селското стопанство, бр.4,27-37.
- 13) Кънева, К., Н.Котева, Х.Башев, А.Митов и В. Кръстев (2015): Структурни промени, ефективност и устойчивост на земеделските стопанства, доклад на международен научен форум „Аграрната политика в подкрепа на земеделието“, 26-27 октомври 2015г. София.
- 14) Башев, Х., Н. Котева, К. Кънева, П. Йовчевска, Д. Митова, Б. Иванов, С. Александрова, Д. Тотева, А. Саров, Е. Соколова (2018), Система за оценка на устойчивостта на българското селско стопанство, ССА, ИАИ.
- 15) Sustainability of Bulgarian agriculture. URL: <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/92049/> (дата звернення 19.05.2023).

Theoretical basis of the development of a strategy for sustainable development of agriculture

Valerii Garkavii

Management, public management and administration department of the Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro.
ORCID 0000-0003-4325-3422

Abstract. The article provides an answer to the topical and discussed scientific and practical question at the current stage of agricultural development "what is the sustainability of agriculture"? An overview of the formation of the modern concept of sustainable development was made. The main dimensions of the essence of sustainable development are indicated - ecological, social and economic. It is noted that the key role is given to the ecological aspect. The article also states that more and more attention has recently been paid to the institutional (management) component. The global goals of sustainable development until 2030 are analyzed. Among them, the goals of sustainable development related to agriculture are singled out. It was determined that the sustainability of agriculture can be considered as: competitive ecological production, the institutional basis of which guarantees food security and well-being of current and future generations. The four main directions of sustainable development are economic, ecological, social and administrative (institutional), taking into account the "time" factor. The contradiction between competitive agriculture and ecological agriculture is

considered, since the latter has a lower economic effect compared to conventional production. it is stated that the task of sustainable development is to guarantee the economic viability of ecologically clean agriculture that protects natural resources and the environment through the joint use of innovative technological solutions, on the one hand, and state policy, on the other.the definition of ecological production is given, which is not the complete restoration and return of ecosystems to the state of many years ago, but their restoration and maintenance in accordance with the set goals, which are determined by the search for a balance between the preservation of natural resources for future generations and the need to meet the food needs of the growing global population.

Keywords: strategy, sustainable development, agrarian sustainability, management, economy, environmental aspects, social assessment.
